

รจันจรุง มีเหล็ก : ฟ็อนสาวไหม: กรณีศึกษาครูบัวเรียว รัตมนักรณ์ และครูคำ กาไว๋
ศิลปินแห่งชาติ. (SAOMAI DANCE A CASE STUDY OF KRU BUARIAO

RATTANAMANEEPORN AND KRU KHAM KAWAI, (A NATIONAL ARTIST)

อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์วิชชุตา วุฒาทิตย์, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : อาจารย์สิริธร ศรีชลาคม
318 หน้า. ISBN: 974-14-2149-4

วิทยานิพนธ์เรื่อง ฟ็อนสาวไหม: กรณีศึกษาครูบัวเรียวรัตมนักรณ์ และครูคำ กาไว๋ มีวัตถุประสงค์เพื่อการ
ศึกษาประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของการแสดงฟ็อนสาวไหม รวมถึงวิเคราะห์รูปแบบการแสดงฟ็อนสาวไหมครู
บัวเรียว รัตมนักรณ์ และฟ็อนสาวไหมครูคำ กาไว๋ ศิลปินแห่งชาติ สาขาช่างฟ็อน โดยศึกษาจากเอกสารงานวิจัย การ
สัมภาษณ์ การสังเกตจากภาพถ่าย ภาพวีดิทัศน์ ตลอดจนฝึกหัดของผู้วิจัยกับผู้เชี่ยวชาญฟ็อน

ผลจากการศึกษาพบว่า ฟ็อนสาวไหมครูบัวเรียว รัตมนักรณ์ เกิดขึ้นมาเมื่อ 80 ปีก่อนโดยชายชาวล้านนาชื่อ
กฤษ สุภาวสิทธิ์ ซึ่งเป็นครูเจิง โดยครูกฤษ สุภาวสิทธิ์ได้นำเอากระบวนการทำสาวไหมในฟ็อนเจิงหลายสาวไหม มาปรับปรุง
และประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ได้นำเอาวิถีชีวิตของชาวล้านนาในการปั่นฝ้าย ทอผ้า มาประสมประสานความคิดของภูมิ
ปัญญาชาวบ้าน ในการทำงานกับทำฟ็อนเข้าด้วยกัน เป็นฟ็อนสาวไหมที่มีความอ่อนช้อยนุ่มนวลเหมาะสมกับสตรีชาว
ล้านนา และได้ถ่ายทอดให้กับบุตรสาวชื่อบัวเรียว รัตมนักรณ์ (สุภาวสิทธิ์) สาวไหมเป็นศิลปะการแสดงของล้านนา
ที่ปรับปรุงและเลียนแบบออกกำปกริยาของการสาวไหม การดึงไหมออกมาเป็นเส้นเพื่อนำมาทอเป็นผืน เช่นเดียวกับฟ็อน
สาวไหมครูคำ กาไว๋ ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากอ้วยแก้ว ใจซัด ช่างฟ็อนสตรีเป็นฟ็อนสาวไหมปั่นฝ้าย คือการสาว
ไหม ดึงเส้นไหมมาทอผ้า ฟ็อนสาวไหมได้พัฒนาระยะต่อมาคือครูพลอยสี สรรพศรีได้ร่วมปรับปรุง และได้นำมาสอน
ในวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่และได้รับการปรับปรุงอีกครั้งมาเป็นฟ็อนสาวไหมทุกวันนี้ คนตรีที่ใช้ในการฟ็อนแต่เดิม
ใช้วงเต่งทั้งประกอบการแสดงต่อมาใช้วงสะล้อ ซอ ซึง เพลงที่ใช้ในการฟ็อนเป็นเพลงลาวสมเด็จแปลง ระยะเวลาได้ใช้
เพลงสาวไหม และเพลงซอปั่นฝ้ายบรรเลงประกอบเพื่อความอ่อนช้อยเหมาะสม การแต่งกายช่างฟ็อนจะแต่งชุดพื้น
เมืองทั้งช่างฟ็อนชาย และช่างฟ็อนสตรี

ลักษณะการฟ็อนจะมีทั้งกระบวนการทำนั่ง ยืนและเดิน ลีลาการฟ็อนมีการยืดและยุบตัวอย่างนุ่มนวล เคลื่อนไหว
อย่างต่อเนื่องไม่เน้นการกระแทกเข้า การใช้นิ้วชี้หรือนิ้วกลางจับเพื่อแสดงถึงการสาวเส้นไหมดึงไปด้านหลังพร้อมกับ
เบี่ยงลำตัวและอ่อนเอียงศีรษะไปตามมือ แสดงให้เห็นความสามารถของครูบัวเรียว รัตมนักรณ์ ที่ผสมผสานทำกรรม
ชาติกับทำนาฏศิลป์ได้อย่างกลมกลืน การฟ็อนสาวไหมนั้นนอกจากแสดงโดยสตรีชาวล้านนาแล้ว ยังมีช่างฟ็อนผู้ชายซึ่ง
มีลีลาการฟ็อนไม่อ่อนช้อยเหมือนสตรี แต่กระบวนการทำฟ็อนยังคงเป็นการปั่นฝ้าย ดึงไหม สาวไหมเช่นเดียวกันทำฟ็อน
บางท่ามีการมีการโน้มลำตัวไปด้านหลังลดลงต่ำ ลำตัวขนานกับพื้น ซึ่งเป็นกระบวนการทำฟ็อนสาวไหมของครูคำ กาไว๋
จะเห็นได้จากฟ็อนสาวไหมในปัจจุบัน

458 65638 35 : MAJOR THAI DANCE

KEY WORD : SAOMAI DANCE/ KRU BUARIAO RATTANAMANEEPORN/

KRU KHAM KAWAI

RUTHJARUNG MEELEK :SAOMAI DANCE A CASESTUDY OF KUR BUARIAO
RATTANAMANEEPORN AND KRU KHAM KAWAI , A NATIONAL ARTIST.

THESIS ADVISOR: VIJJUTA VUDHADITYA, CO-ADVISOR: SIRITHORN

SRICHALAKOM., 312 pp. ISBN 974-14-2149-4

This thesis aims at studying the background and development of the Sao Mai dance and analyzing the Saomai dance form of Kru Buariao Rattanamaneepon and that of Kru Kham Kawai, a national artist of the dance category. The research was conducted through studying of research documents, interviews, observations of photographs and videotapes and the practice of the researcher with dance specialists.

The research has found that the Saomai dance of Kru Buariao started eighty years ago by a Lanna man named Kru Kui Suphavasith. Being a Choeng dance master, Kru Kui Suphavasith improved the silk-pulling movement in the Choeng Lao Saomai dance and also choreographed new dance movements, combining the way of life of the Lanna folk in spinning yarn and weaving with the folk wisdom. The result was a harmonious combination of work and dance movements, known as a delicate and gentle Saomai dance, appropriate for Lanna women. The dance master transmitted the dance techniques to his daughter, Buariao Rattanamaneepon (ne Suphavasith). The Saomai dance can thus be defined as a Lanna performing art which is improved and presented in imitation of activities in pulling silk fiber from cocoons and making it into silk thread to be woven into a silk cloth. In the same way, the Saomai dance of Kru Kham Kawai was transmitted from Oui Kaew Chaikhud, a female dance expert. The dance depicted silk spinning processes—pulling silk fiber from cocoons and weaving a silk cloth from silk thread. Later, the dance was improved by Kru Ploysri Suppasri and was taught at Chiangmai College of Performing Arts. It underwent another stage of improvement before it became the Saomai dance as seen nowadays. In the past, the accompanying music was a Teng Ting musical ensemble but later it is replaced by a Salor, Sor, Seung musical group. The accompanying song had been the Loa Somdetch Plaeng, which was replaced by the Saomai song. The Sor Pun Phai song is also played in accompaniment with the dance as appropriate. Dancers, both male and female, will perform in local attire.

The dance movements consist of sitting, standing and walking positions. The body of a dancer will gently stretch and stoop in a continual movement while the knees do not touch each other. The forefingers or the middle fingers being pressed to the thumbs suggest an act of pulling silk fiber to the back and the dancer will swerve and move the head in the direction of the hands. The dance indicates Kru Buariao Rattanamaneepon's ability in combining natural movements with dance movements. Besides being performed by female Lanna dancers, the Saomai dance is also presented by male dancers but their dance style is less intricate. The dance movements depict activities in spinning yarn, pulling silk fiber and silk weaving. Nowadays, some movements are added in the Saomai dance, for example, the movement introduced by Kru Kham Kawai. In this movement, a dancer has to bend the torso forward and lower it to parallel with the ground.